

En plass i samfunnet - også for meg ?

"Rapport mai 09 - mars 10"

Rapport mai 09 -mars 10

1. Bakgrunn for prosjektet

2. Metodikk

3. Målsetninger/tiltaksbeskrivelse

4. Statistikker

5. kommentarer til statistikkene

6. Regjeringens handlingsplan for å bedre levekårene for Rom i Oslo

7. Resultater - Den lange veien

8. Videre arbeid i 2010/2011

I vårt arbeid med ungdom de siste årene, mottok vi henvendelser fra ungdom fra familier med vidt forskjellig nasjonal, etnisk og religiøs bakgrunn, og etter hvert også fra en ungdomsgruppe som er blitt fullstendig oversett og uteglemt i Regjeringens handlingsplaner: ungdom og unge kvinner av Rom-folket (sigøynere).

Rom-folket i Norge (sigøynerne) utgjør til sammen ca. 500 personer, derav ca. 150 mindreårige. Noen kom til Norge på slutten av 1800-tallet, andre så sent som i 1950-årene og andre igjen senere, gjennom giftemål med herboende Rom. De er norske borgere, de fleste fastboende, men tilbringer sommeren på reisefot. Felles for dem alle er at lever marginalisert fra det norske storsamfunnet.

De aller fleste voksne er analfabeter og deltar ikke i arbeidslivet. De mottar uføretrygd og andre trygdetytelser og eventuelt supplementær hjelp fra sosialkontoret. Noen har ekstra inntekter gjennom mer eller mindre lysskye forretninger, og tilbringer perioder i fengsel. Rom-folket er marginalisert fra storsamfunnet også av eget ønske. De vil ikke miste sin kultur ved å bli "fornorsket".

Familier arrangerer ofte ekteskap for sine barn, mens de ennå er mindreårige, guttene i 15-16 års alderen og jentene så unge som 12 år og oppover. Vielsene blir ikke registrert hos norske myndigheter, og seremonien foregår etter Rom-tradisjonen. Jentene føder ofte sitt første barn mens de selv er barn under den seksuelle lavalder, uten at helsepersonell reagerer.

Etter vielsen flytter jenta til sin svigerfamilie, hvor det blir forventet at hun skal tjene sin mann og hans familie. Kvinnemishandling er utbredt, utført av ektemannen eller hans familie. Skilsmisse forekommer sjeldent, men ettersom ekteskapet ikke er registrert hos norske myndigheter, blir kvinner med barn

registrert som enslig forsørgere og mottar de stønader som enslige forsørgere har krav på.

Foreldrene sender ikke barna på skole, uten særlig reaksjon fra myndighetenes side. Nærmere 100% av de unge fullfører ikke grunnskolen. Vi kjenner kun til en jente som har fullført videregående skole. De unge må også i dag følge tradisjonene som nevnt ovenfor. De blir giftet bort fra 12-13 års alderen og fortsetter livet slik som beskrevet ovenfor.

Dette livet som marginaliserte, analfabeter og uføretrygdede har store helsemessige konsekvenser for den enkelte. Når det gjelder kvinnene, sliter mange med psykosomatiske plager, ofte med et stort forbruk av piller. Når det gjelder ungdommen, er narkotika- og rusmiddelmissbruk et økende problem. Ressurspersoner innad i miljøet begynner å innse at noe må gjøres for å unngå at deres barn ikke går til grunne, men har selv liten erfaring med problemløsning, og hvordan man systematisk skal angripe problemstillingene for å oppnå resultater. De har uttrykt ønske om samarbeid med Selvhjelp for innvandrere og flyktninger i dette arbeidet. Det faktum at en gruppe mennesker midt blant oss er fullstendig marginalisert kan muligens forklares med at Rom-folket i første omgang ble forsøkt tvangsassimilert, deretter "gitt opp" og dermed glemt av myndighetene. Vi kjenner historien om forbud mot innreise til Norge i 1930-årene, forfølgelse og uttryddelse i konsentrasjonsleier, forfølgelse og forsøk på tvangsassimilering i Norge i etterkrigstiden, opprettelse og deretter nedleggelse av et sigøynerkontor på 1980 tallet, og deretter oppgitt og glemsel. Unnfallenheten i dag skjules bak argumenter om at man må respektere Rom-folkets kultur, og det skjer at representanter fra offentlige instanser deltar i barnebryllupene med stor festivitas i ekte Rom-tradisjon.

Prosjektet "En plass i samfunnet – også for meg" er per i dag det eneste tiltaket i Norge, rettet spesielt mot Rom-folket, for å forbedre hele gruppens livssituasjon.

2 Metodikk

Vi har i prosjektet "En plass i samfunnet – også for meg" basert oss på den arbeidsmetoden som kjennetegner vårt arbeid i SEIF. Det vil si, på den ene siden å gi informasjon og bistand til problemløsning i hver enkeltsak. På den andre siden, bruker vi ressurser på kunnskaps- og erfaringsoverføring til de politiske og offentlige instanser, for å få satt prinsipielle problemstillinger på den politiske dagsorden, for slik å få i gang tiltak for å forbedre situasjonen til Rom-folket.

I samarbeid med de som henvender seg til oss, mann, kvinne, ungdom og familier, prøver vi å finne praktiske løsninger på de konfliktene som oppstår i relasjonene innad i familiene. Alt avhengig av den enkelte sak, forsøker vi å etablere kontakt med offentlige instanser som skole, barnevern, sosialkontor, politi, osv.

Når vi understreker så sterkt at arbeidet med problemløsning i hver sak må skje i samarbeid med den det gjelder, skyldes det at vi vil vektlegge viktigheten av en prosess blant Rom-folket. Denne viktige prosessen vil

medføre en bevisstgjøring om deres rettigheter, plikter og rettsvern i det norske samfunn.

Denne bevisstgjøringen ser vi som avgjørende for en reell integrering og reell følelse av trygghet og tilhørighet i det norske samfunnet.

For å etablere en nærmere kontakt med Rom-folket og for å gjøre dem kjent med vårt prosjekt og våre målsetninger, har vi drevet et oppsøkende arbeid. Dette oppsøkende arbeidet har bestått i et stort antall hjemmebesøk, der vi i tillegg til å gi informasjon om vårt prosjekt, også har informert og bistått til problemløsning i enkeltsaker. Det har vært et meget vellykket arbeid som har gitt oss en betydelig grad av tillit innad i miljøet. Denne tilliten har igjen ført til at Rom-folket selv nå henvender seg til vårt kontor for råd og direkte bistand.

Når det gjelder vårt arbeid med kunnskapsoverføring utad, har vår hovedmålsetning vært å informere de berørte politiske og offentlige instanser om sentrale problemstillinger som analfabetisme, arrangerte ekteskap mellom mindreårige og Rom-folkets sosioøkonomiske situasjon, og fokusert på konkrete tiltak som må iverksettes for å løse disse problemene.

3. Målsetninger

Vi vil her fokusere på målsetningene innenfor de områdene av størst betydning for Rom-folket.

- Bekjempelse av analfabetisme – grunnskole for barn
- Bekjempelse av analfabetisme – voksenopplæring for Rom-ungdom og voksne
- Arbeid mot arrangerte ekteskap mellom mindreårige
- Arbeid mot at barn føder barn
- Arbeid for å bedre kvinnenes livssituasjon og stilling i Rom-miljøet
- Arbeid mot diskriminering
- Arbeid blant de bostedsløse/forbedring av boligsituasjonen blant Rom-folket
- Arbeid for å opprette et kulturhus for Rom-folket i Oslo
- Arbeid for Rom-ungdommens behov og rettigheter
- Drift av et kontor for informasjon, råd og praktisk bistand til Rom-folket, da med spesiell fokus på kvinner, barn og ungdom

Målsetningene for prosjektet *En plass i samfunnet – også for meg* favner såpass vidt og inkluderer de viktigste områdene hvor det må settes inn ressurser for å oppnå, på lengre sikt, en reell forbedring av Rom-folkets stilling i det norske samfunnet.

Disse målsetningene lå også til grunn for vårt forslag til handlingsplan som vi opp gjennom årene har fremmet for politikere både i kommune og regjering. Handlingsplanen som nå endelig foreligger har ikke innbefattet noen av de

mest sentrale punktene i vår liste av målsetninger. Dette blir kommentert nedenfor.

4.Statistikker

Totalt antall henvendelser (01.05.09 - 31.03.10) : 103

Saksområder:

Offentlige kontorer: 44%

Herav:

Sosialkontor: 9 %

Trygdekontor: 20 %

Barnevernkontor: 8 %

Ligningskontor/folkeregister: 7 %

Boforhold: 5 %

Økonomiske problemer: 11 %

Annet: 10 %

Informasjonsvirksomhet/media: 2 %

Ungdomsarbeid: 28%

5.Kommentarer til statistikkene

Statistikkene for de siste tolv månedene viser en nedgang i antall henvendelser i forhold til forrige periode. Nedgangen skyldes til dels store interne konflikter innad i miljøet, men også en følelse av å ha nådd bunnen, at hjelp er til ingen nytte når situasjonen oppfattes som håpløs. Det råder en følelse av oppgitthet blant mange i gruppen, kanskje i sterkere grad blant kvinnene. Det vises her til at det er et økende antall familier som i løpet av det siste året har mistet omsorgen for sine barn. Depresjon og håpløshet preger mange av disse familiene. De viser lite initiativ til å søke eller til å ta i mot hjelp. Vi opplever også at mange tar kontakt når problemene er så omfattende at det er lite eller ingenting vi kan hjelpe med. For oss er det tungt å se at noen av problemene kunne ha vært unngått dersom de hadde søkt hjelp i tide.

Rett etter nyttår påbegynte vi nok en gang vårt oppsøkende arbeid, da det hadde gått noen måneder uten av vi hadde noe kontakt med gruppen. Vi har foretatt en rekke hjemmebesøk og fått styrket det inntrykket som vi beskriver overfor. Tilliten til SEIF er fortsatt tilstede, men problemene er så store at de ikke vet hvor de skal begynne å be om hjelp. Dette gjelder spesielt de familiene som har mistet barna sine.

Tallmaterialet viser at problemene i kontakten mellom Rom-folket og det offentlige hjelpeapparatet fremdeles er omfattende. Disse tallene viser også hvordan Rom-folket generelt avhenger av det offentlige på helt sentrale områder, og hvordan denne avhengigheten synes å vedvare.

Også den siste perioden har vi brukt mye tid og ressurser på vårt arbeid med ungdomsprosjektet "Dance With Us". Dessverre kunne ikke vi gjennomføre dette prosjektet. Dette blir nærmere utdypet under punktet ungdomsarbeid.

Ad. offentlige kontorer

Sosialkontor:

Trygdekontor:

Barnevern:

Rollen som samarbeidspart har også gitt oss muligheten til å bidra til å endre det negative inntrykket de fleste Rom har av barnevernet. Vi har fremstilt barnevernet som en institusjon med flere gode tiltak som flere av familiene kan dra nytte av. Vi har informert dem om muligheten barnevernet har til å iverksette frivillige hjelpetiltak i hjemmene, og hvordan disse kan bidra til en forbedring av familienes situasjon. Vi har flere eksempler på familier som har takket ja til frivillige hjelpetiltak fra miljøarbeidere og støttekontakter.

Ad. boligforhold

De øvrige henvendelsene dreier seg om leie av bolig på det åpne leiemarkedet. Leiemarkedet i Oslo er vanskelig for Rom. En rekke fordommer som fra gammelt av er blitt brukt for å stigmatisere gruppen ("sigøynere er skitne", "de er bråkete", o.l.) lever i beste velgående og er på mange måter med på å skape problemer for Rom på det private leiemarkedet.

Ad. økonomiske problemer

Ad. ungdomsarbeid

Ad. informasjonsvirksomhet/media

Offentlige instanser:

Media:

6. Regjeringens handlingsplan for å bedre levekårene for Rom i Oslo

Handlingsplanen kom endelig på bordet våren -09 etter et sterkt engasjement fra SEIFs sin side, som allerede fra starten av prosjektet "En plass i samfunnet - også for meg" i 2003 påpekte behovet for en slik plan for å oppnå en reell forbedring av rom-folkets livssituasjon.

Et år har nå gått, og etter det SEIF kjenner til er det kun et tiltak i handlingsplanen som er blitt igangsatt, nemlig voksenopplæringstilbudet til unge rom. SEIF vet svært lite om hvordan dette tiltaket fungerer, men hører at noen rom går der. Interne rivaliteter har nok ført til en vanskeligere rekruttering til dette tiltaket. Her må det også nevnes at SEIF ikke har fått noe konkret informasjon fra det offentlige som vi kunne ha viderefremmet til våre hjelpesøkende rom.

Det offentlige har heller ikke benyttet seg av vår kontakt og kompetanse verken når det gjelder utarbeidelse av handlingsplanen eller iverksettelse av tiltakene. Bare for å nevne myndighetenes tilsidesettelse av SEIFs

kompetanse: i handlingsplanen blir SEIF nevnt i to bisetninger, uten av våre rapporter blir referert i litteraturlisten.

Som nevnt i vår siste rapport, er kvinneperspektivet fullstendig fraværende i denne handlingsplanen. Ingen av tiltakene er rettet direkte mot kvinnene og pikebarna, selv om det er disse to målgruppene som har størst behov for et betydelig løft. Andre europeiske handlingsplaner vektlegger nettopp kjønn- og kvinneperspektivet i alle sine tiltak. I disse handlingsplanene anses romkvinnen som en sentral aktør i arbeidet for forbedringen av gruppens helhetlige situasjon. Kvinneperspektivet går som en rød tråd gjennom mange av tiltakene, der romkvinnens helt spesifikke behov står i fokus. I satsingsområder som skolegang, arbeid og sosial inkludering er det utarbeidet tiltak rettet direkte mot kvinnene som skal bidra til en sterkere grad av bevisstgjøring og integrering.

Ved gjennomgang av regjeringens handlingsplan ser vi at de fattige alenemødrene, ungdommen og da spesielt pikebarna ikke står i fokus. Deres stemme er neppe blitt hørt, selv om de står for et reelt ønske om endring og integrering. Det er disse menneskene vi har skrevet om i våre mange rapporter: alenemødre som til tross for mange utfordringer satser på barnas skolegang, en ny generasjon foreldre som kjemper for at deres barn skal få det de aldri fikk, at mindreårige ikke skal bli arrangert inn i ekteskap og at barn ikke skal føde barn.

7. Resultater - Den lange veien

Siden vi påbegynte prosjektet "En plass i samfunnet – også for meg" i 2003 har vi i våre årlige rapporter understreket at arbeidet med å forbedre en hel gruppes livssituasjon nødvendigvis ville ta tid, og skisserte tidsperspektiver på 5-10 år. Dette både med hensyn til den nødvendige prosessen med holdningsendringer og utvikling innad i miljøet, men også når det gjelder alle de tiltakene som er nødvendige fra det offentlige. Dette forutså vi også ville ta tid, spesielt tatt i betraktning myndighetens tafatthet overfor Rom-folket i Norge.

I løpet av de siste tolv årene har vi ikke fått kjennskap til at det er blitt implementert noen andre tiltak utenom voksenopplæringstilbudet i regi av Oslo kommune. Dessverre er det mye som fremdeles er uopnådd. Verre er det at den handlingsplanen som nå foreligger ikke inkluderer de nødvendige tiltak som skal til for et reelt løft av denne gruppen.

Internt i miljøet råder det nå en følelse av håpløshet og stagnasjon. Likevel finnes det grupper som uttrykker et sterkt ønske om endring, utvikling og integrering. SEIF har i sine rapporter gitt en stemme til disse gruppene, i håp om at deres stemme skulle bli hørt og tatt med i betraktning. Som vi tidligere har nevnt har ikke disse gruppene fått noe gehør hos myndighetene. Også i denne rapporten ønsker vi å gi disse gruppene en sentral plass.

Prossessen innad i miljøet

1. Bevisstgjøring blant Rom-kvinner

2. Bevisstgjøring blant unge foreldre

Praktisk bistand

Kvinner

SEIF´s rolle som "limingen"

Vi vil fortsette dette arbeidet med å fremstå som stedet alle Rom er velkomne til.

SEIF´s rolle som vaktbikkje

Dette vil bli en viktig oppgave for SEIF i tiden framover, spesielt tatt i betraktning at handlingsplanen for å bedre levekårene for rom i Oslo er direkte kjønnsløs - kvinneperspektivet mangler nærmest totalt. Dette i motsetning til andre nasjonale handlingsplaner for rom i Europa, som sterkt fokuserer på styrking og samarbeid med voksne kvinner og pikebarn. Det sier seg selv at også i Norge, når det gjelder en så marginalisert gruppe som rom, blir styrkingen av kvinnenenes stilling og samarbeidet med dem sentralt for å kunne lykkes med tiltakene i handlingsplanen.

Vi på SEIF finner ikke uttrykk sterke nok for vår bekymring over mangelen på kvinneperspektivet i den nye handlingsplanen. SEIF vil ha viktige oppgaver blant de kvinnene og unge jentene som har henvendt seg til oss med ønske om endring av sin situasjon, samt utdanning og etter hvert yrke, i en prosess som de selv vil være med på å utforme og ta aktiv del i.

Som nevnt innledningsvis råder det en følelse av håpløshet blant mange rom. SEIF ser at gruppen har behov for et kjempeløft. Situasjonen er nå blitt så prekær at det gjelder å samle alle gode krefter. Det offentlig i samarbeid med frivillige må igangsette tiltak som gir gruppen muligheten til å komme seg ut av den stagnasjonen som nå preger dem. Med kvinneperspektivet i fokus vil SEIF på sin side satse på å arrangere temakvelder for kvinner, der problemer som rammer dem og deres barn blir drøftet og der det rettes fokus på løsninger og muligheter. Bevisstgjøring om rettsvern, beskyttelse og rettigheter vil være avgjørende i veien for en reell integreringsprosess og en følelse av tilhørighet i det norske samfunnet.

SEIF stiller sin kunnskap og kompetanse til disposisjon og ser fram til å bli kontaktet for et videre helt nødvendig samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor. Hvis dette kjempeløftet ikke blir foretatt, frykter vi at en av Norges nasjonale minoriteter vil svinne hen.
